

Tema 28. Primer i segon manaments

El primer manament del Decàleg té una importància existencial: és l'únic fonament possible per configurar una vida humana aconseguida. La raó exímia de la dignitat humana consisteix en la vocació de l'home a la comunió amb Déu. L'amor a Déu ha de comprendre l'amor a qui Déu estima. El segon manament prohibeix tot ús inconvenient del nom de Déu i, en particular, la blasfèmia.

25/01/2023

Índex

- El primer manament
 - Sentit del primer manament
 - L'amor a Déu
 - La fe i l'esperança en Déu
 - Amor als altres i a un mateix per amor a Déu
 - Pecats contra el primer manament
 - El segon manament
 - El nom del cristià
 - Bibliografia bàsica
 - Lectures recomanades
-

El primer manament

«Estima el Senyor, el teu Déu, amb tot el cor, amb tota l'ànima i amb totes les forces» (*Dt* 6, 5). Aquestes paraules del Deuteronomi criden l'home perquè cregui en Déu, esperi en ell i l'estimi sobre totes les coses (Cf. *Catecisme*, 2134).

Tot i que ho solem expressar sintèticament amb la formulació «estimaràs Déu sobre totes les coses», en realitat, «el primer dels preceptes abraça la fe, l'esperança i la caritat» (Cf. *Catecisme*, 2086), perquè la caritat ens capacita per estimar de la manera divina, però no és possible que siguem moguts a l'amor que Déu mereix sense conèixer-lo veritablement, amb la llum de la fe, i sense reconèixer-lo com el bé total al qual aspirem i al qual confiem arribar, per l'esperança.

Jesús mateix va confirmar que el primer manament és: «Escolta,

Israel: el Senyor és el nostre Déu, el Senyor és l'únic. Estima el Senyor, el teu Déu, amb tot el cor, amb tota l'ànima, amb tot el pensament i amb totes les forces» (Mc 12, 28-30). Per a la vida de cada persona és essencial que aquest manament ocupi veritablement el seu lloc: és el *primer*, no només en l'ordre del decàleg que hem après, sinó en importància existencial, perquè és l'únic fonament possible per configurar una vida humana aconseguida.

Sentit del primer manament

La nostra llibertat ens permet proposar-nos fins diversíssims i moure'ns cap a aquests, i prendre decisions. Molts d'aquests fins són buscats com a mitjans per assolir altres fins. Però sempre n'hi ha un, al qual podem anomenar *fi últim*, que no es vol per a un altre fi, sinó per si mateix. És allò que la persona

considera el seu bé màxim, al qual subordina la seva selecció i persecució de tots els fins intermedis: tria i actua en la vida segons considera que alguna cosa l'apropa al seu fi o no, l'afavoreix més o menys; i jutja amb el mateix criteri si valen la pena els esforços i els afanys que li exigirien uns fins intermedis o uns altres. El fi últim que algú es proposa determina l'ordre de l'amor en la seva vida.

Però si algú es proposa, o actua com si s'hagués proposat, un fi últim equivocat, que no és capaç de curullar la seva vida, encara que sembli que ho promet —la fama, les riqueses, el poder...—, totes les seves decisions sobre els fins intermedis es veuen condicionades per aquest desordre de l'amor; i la llibertat, sotmesa a aquesta mentida en el seu exercici, acaba danyant la persona, o fins i tot destruint-la (Cf., per exemple, *Catecisme*, 29).

Perquè hem estat fets *a la mida de Déu*: «L'home ha estat creat per Déu i per a Déu. Déu no para d'atreure l'home cap a ell, i només en Déu podrà trobar l'home la veritat i la felicitat que desitja constantment. “La raó exímia de la dignitat humana consisteix en la vocació de l'home a la comunió amb Déu. L'home és convidat al col·loqui amb Déu ja des del seu naixement, ja que no existeix si no és perquè, creat per Déu per amor, sempre, per amor, és conservat; i no viu plenament segons la veritat, a no ser que reconegui lliurement aquell amor i es confiï al seu Creador” (*Gaudium et spes*, 19, 1)» (*Catecisme*, 27).

Tot el nostre bé és en Déu, i fora d'Ell no hi ha bé veritable i total. Aquest és, objectivament, el nostre fi últim. Tot i que no ho podem saber, o no entendre-ho amb claredat en alguns moments de la nostra vida, només Déu pot curullar el nostre desig de

felicitat. I tot l'amor que no ens porta a Déu, que ens n'aparta, és alhora una traïció a nosaltres mateixos, una condemna a la frustració futura.

El nostre cor està fet per arribar a estimar Déu i per deixar-se curullar del seu amor, no hi ha cap succedani ni alternativa real. Per això, l'única mesura adequada per acollir l'amor infinit que Déu ens ofereix és “tot”: estimar amb tot el cor, amb tota l'ànima, amb totes les forces. Si no li donem un amor a la mida dels seus anhels, «el cor es venja..., i esdevé un niu de cucs» (*Forja*, 204).

L'amor a Déu

L'amor a Déu al qual fa referència el primer manament comporta:

A) Elegir-ho com a fi últim de tot el que decidim fer. Procurar fer-ho tot per amor a Ell i per a la seva glòria: «tant si mengeu com si beveu, com si feu una altra cosa, feu-ho tot a glòria

de Déu» (1 Co 10, 31). «”*Deo omnis gloria*”. —A Déu tota la glòria».^[1] No hi ha d’haver un fi preferit a aquest, perquè cap amor no mereix estar per sobre de l’amor a Déu: «Qui estima el pare o la mare més que a mi, no és digne de mi. Qui estima el fill o la filla més que a mi, no és digne de mi» (Mt 10, 37). No seria veritable, ni bo, un amor que exclogués o subordinés l’amor a Déu.

B) Complir la seva voluntat amb obres: «No tothom qui em diu: “Senyor, Senyor”, entrarà al Regne del cel, sinó el qui fa la voluntat del meu Pare del cel» (Mt 7, 21). Complir-la també quan exigeix sacrifici: «no es faci la meva voluntat, sinó la teva» (Lc 22, 42), convençuts que val la pena, perquè allà hi ha el nostre bé més preuat.

La voluntat de Déu és que siguem sants (Cf. 1 Te 4, 3), que seguim Crist (Cf. Mt 17, 5), posant per obra el que

sigui necessari per viure seguint la guia dels seus manaments (Cf. *Jn* 14, 21). «Vols de debò ser sant? — Compleix el petit deute de cada moment: fes el que cal i estigues pel que fas».^[2]—

C) Viure sabent-se en deute amb Ell —el deute d'un fill amb el seu pare bo— i volent correspondre al seu amor. Ell ens va estimar primer, ens ha creat lliures i ens ha fet fills seus (Cf. *1 Jn* 4, 19). El pecat és rebutjar l'amor de Déu (Cf. *Catecisme*, 2094), però Ell perdona sempre, se'ns lliura sempre: la lògica de Déu és la sobreabundància. «L'amor consisteix en això: no som nosaltres qui ens hem avançat a estimar Déu; ell ens ha estimat primer i ha enviat el seu Fill com a víctima que expia els nostres pecats» (*1 Jn* 4, v10; Cf. *Jn* 3, 16). «em va estimar i es va entregar ell mateix per mi» (*Ga* 2, 20). «Això de correspondre a tant d'amor exigeix de nosaltres un lliurament

total». ^[3] No és un sentiment, sinó una determinació de la voluntat que pot anar, o no, acompanyada de manifestacions sensibles.

El desig de correspondre per amor porta a l'afany de conrear, de diverses maneres, ^[4] la relació amb Déu, el tracte personal amb Ell que, al seu torn, forma i alimenta l'amor. Per això, el primer manament inclou diverses manifestacions de la religió:

—«*L'adoració* és la primera actitud de l'home que es reconeix criatura davant el seu Creador» (*Catecisme*, 2628). És l'actitud més fonamental de la religió (Cf. *Catecisme*, 2095).

«Adora el Senyor, el teu Déu, dona culte a ell tot sol» (*Mt* 4, 10). «Que la teva oració sigui sempre un sincer i real acte d'adoració a Déu». ^[5]

L'adoració a Déu allibera de les diverses formes d'idolatria, també actuals, que porten a l'esclavitud.

—L'*acció de gràcies* (Cf. *Catecisme*, 2638), perquè tot el que som i tenim ho hem rebut d'Ell: «Què teniu que no hàgiu rebut? I si ho heu rebut, perquè us en glorieu com si ho tinguéssiu de vosaltres mateixos?» (1 Co 4, 7).

—La *petició*: de perdó, per les decisions i les actituds que ens separen de Déu (el pecat); i d'ajuda, també per als altres, l'Església i la humanitat sencera. Jesús inclou en el *parenostre* aquests dos tipus de petició. L'oració de petició del cristià és plena de seguretat, perquè és un prec filial, per mitjà de Crist: «tot allò que demanareu al Pare en nom meu, ell us ho concedirà» (Jn 16, 23; Cf. 1 Jn 5, 14-15).

—L'amor es manifesta també amb el sacrifici, que és l'ofertament a Déu d'un bé com a expressió del lliurament interior de la mateixa voluntat, és a dir, d'obediència. Crist

ens va redimir pel Sacrifici de la Creu, que manifesta la seva perfecta obediència al Pare fins a la mort (Cf. Fl 2, 8).

—L'oració i el sacrifici són inseparables: «l'oració acreix el seu valor amb el sacrifici».^[6] Tots dos, en les seves formes diverses, formen part del culte a Déu, que s'anomena *culte de latria* o adoració. L'acte de culte per excel·lència és la Santa Missa, en la qual Crist mateix ofereix al Pare, per l'Esperit Sant, l'adoració perfecta, acció de gràcies, petició de perdó pels pecats i súplica de la seva gràcia. Els cristians, fets membres de Crist pel baptisme, hem rebut la capacitat d'oferir-nos en Ell, especialment en la celebració eucarística, deixant que Jesús assumeixi els nostres sacrificis i els presenti, units al seu, al Pare per l'Esperit Sant (Cf. *Catecisme*, 2100).

—L'amor a Déu s'ha de manifestar en la dignitat del culte: observança de les prescripcions de l'Església, «urbanitat de la pietat»,^[7] cura i neteja dels objectes destinats al culte diví. «Aquella dona que a casa de Simó el leprós, a Betània, ungeix amb un ric perfum el cap del Mestre, ens recorda el deure de ser esplèndids en el culte de Déu. —Tot el luxe, la majestat i la bellesa em semblen poca cosa.^[8]

La fe i l'esperança en Déu

Fe, esperança i caritat són les tres virtuts “teologals” (virtuts que es dirigeixen a Déu). La més gran és la caritat (Cf. 1 Co 13, 13), que dona “forma” i “vida” sobrenatural a la fe i a l'esperança (de manera semblant a com l'ànima dona vida al cos). Però la caritat pressuposa la fe, perquè només pot estimar Déu —com a fruit de la seva llibertat— qui el coneix; i pressuposa l'esperança, perquè

només pot estimar Déu qui posa el seu desig de felicitat en la unió amb Ell, altrament estimarà, per al seu mal, allò en què posa els seus desitjos.

La fe és un do de Déu, llum en la intel·ligència que ens permet conèixer la veritat que Déu ha revelat i assentir-hi, fer-la nostra. Implica creure el que Déu ha revelat, però també creure Déu mateix que l'ha revelat (confiar en Ell).

No hi ha d'haver oposició entre fe i raó, ni pot haver-la. La raó, guiada per la llum de la fe, és imprescindible per assimilar la fe i aprofundir-hi, fent cada vegada més nostra, per dir-ho així, la mirada de Déu sobre la realitat.

La formació doctrinal és important per assolir una fe ferma i, així, alimentar l'amor a Déu i als altres per Déu: per a la santedat i l'apostolat. La *vida de fe* és una vida

basada en la fe i coherent amb aquesta.

L'esperança és també un do de Déu que porta a desitjar la unió amb Ell, en la qual consisteix la nostra felicitat, sense descoratjar-nos per considerar-la inabastable, perquè confiem que ens donarà, encara que no sapiguem com, la capacitat i els mitjans per assolir-la (Cf. *Catecisme*, 2090).

Als cristians l'esperança ens ha d'omplir d'alegria (Cf. *Rm* 12, 12), perquè si som fidels, ens espera la felicitat del Cel: la visió de Déu cara a cara (*1 Co* 13, 12), la *visió beatífica*. «I si som fills, també som hereus: hereus de Déu i hereus amb Crist, ja que, sofrint amb ell, serem també glorificats amb ell» (*Rm* 8, 17).

La vida cristiana és un camí de felicitat, no només futura, sinó també en aquesta terra, perquè ja ara, per la certesa que ens dona l'esperança

veritable, assaborim anticipadament una mica d'aquesta felicitat eterna. Mentre dura la nostra vida terrenal, sabem que és una felicitat compatible amb el dolor, amb la creu. L'esperança ens permet viure segurs que val la pena treballar i patir, per Amor,^[9] perquè es compleixin amb la nostra cooperació els designis meravellosos de Déu sobre la nostra vida.

«L'esperança no defrauda. No està fundada sobre el que nosaltres podem fer o ser; i tampoc sobre el que nosaltres podem creure. El seu fonament, el fonament de l'esperança cristiana, és el més fidel i segur que hi pot haver: l'amor que Déu mateix té per cadascun de nosaltres» (Francesc, *Audiència general*, 15.II.2017).

Amor als altres i a un mateix per amor a Déu

En respondre a la pregunta sobre el manament principal, abans recordada, Jesús va afegir: «El segon li és semblant: Estima els altres com a tu mateix» (Mt 22, 39). No es refereix al manament formulat com a *segon* en el decàleg, sinó al segon nucli essencial, juntament amb l'amor a Déu, que inclou diversos manaments del decàleg. Jesús ho descriu com a “semblant” en el primer: és diferent, no és equivalent o intercanviable, però sí inseparable. Per això la seva importància és semblant a la del primer.

L'amor a Déu ha de comprendre l'amor a qui Déu estima. «Si algú afirmava: “Jo estimo Déu”, però no estima el seu germà, seria un mentider, perquè el qui no estima el seu germà, que veu, no pot estimar Déu, que no veu. Aquest és el manament que hem rebut de Jesús: qui estima Déu, també ha d'estimar el seu germà» (1 Jn 4, 20-21). No es

pot estimar Déu sense estimar tots els homes, creats per Ell a imatge i semblança seva i cridats a ser fills seus per la gràcia (Cf. *Catecisme*, 2069).

«Hem de portar-nos com a fills de Déu amb els fills de Déu»:^[10]_____

A) Portar-se com a fill de Déu, com un altre Crist. L'amor als altres té com a regla l'amor de Crist: «Us dono un manament nou: que us estimeu els uns als altres tal com jo us he estimat. Així, doncs, estimeu-vos els uns als altres Tothom coneixerà que sou deixebles meus per l'amor que us tindreu entre vosaltres.» (*Jn* 13, 34-35). L'Esperit Sant ha estat enviat als nostres cors perquè puguem estimar com a fills de Déu, amb l'amor de Crist (Cf. *Rm* 5, 5).

B) Veure Crist en els altres fills de Déu: «tot allò que fèieu a un d'aquests germans meus més petits, a mi m'ho fèieu» (*Mt* 25, 40). Voler per

a ells el seu veritable bé, el que Déu vol: que siguin sants i, per tant, feliços. La primera manifestació de caritat és l'apostolat. També porta a preocupar-se de les seves necessitats materials. Comprendre —fer pròpies— les dificultats espirituals i materials dels altres. Saber perdonar. Tenir misericòrdia (Cf. *Mt* 5, 7). «El qui estima és pacient, és bondadós; el qui estima no té enveja (...), no és groller ni egoista, no s'irrita ni es venja...» (*1 Co* 13, 5-6). La correcció fraterna (Cf. *Mt* 18, 15).

«Estima els altres com a tu mateix» (*Mt* 22, 39), expressa també que hi ha un amor recte a un mateix, que porta a mirar-se i valorar-se com ho fa Déu i a buscar per a si mateix el bé que Déu vol: la santedat i, per tant, la felicitat en Ell.

Hi ha també un amor desordenat a un mateix, l'egoisme, que inclina a posar la voluntat d'un mateix per

sobre de la de Déu i l'interès d'un mateix per sobre del servei als altres. L'amor recte a un mateix no es pot donar sense lluita contra l'egoisme. Comporta abnegació, lliurament d'un mateix a Déu i als altres. «Si algú vol venir amb mi, que es negui a ell mateix, que prengui la seva creu i que em segueixi. Qui vulgui salvar la seva vida, la perdrà, però el qui la perdi per mi, la trobarà» (Mt 16, 24-25). L'home «no es pot trobar, ell, plenament si no és a través del do sincer de si mateix».^[11]

Pecats contra el primer manament

Els pecats contra el primer manament són pecats contra les virtuts teologals:

A) Contra la fe: l'ateisme, l'agnosticisme, el dubte deliberat, l'indiferentisme religiós, l'heretgia, l'apostasia, el cisma, etc. (Cf. *Catecisme*, 2089). També és contrari al primer manament posar

voluntàriament en perill la fe d'un mateix. Contraris al culte a Déu són el sacrilegi, la simonia, certes pràctiques de superstició, màgia, etc., i el satanisme (Cf. *Catecisme*, 2111-2128).

B) Contra l'esperança: la desesperació de la salvació d'un mateix (Cf. *Catecisme*, 2091), i, per l'extrem oposat, la presumpció que la misericòrdia divina perdonarà els pecats sense conversió ni contrició o sense necessitat del sagrament de la Penitència (Cf. *Catecisme*, 2092). També és contrari a aquesta virtut posar l'esperança de felicitat última en alguna cosa fora de Déu.

C) Contra la caritat: qualsevol pecat és contrari a la caritat, però directament s'hi oposa el rebuig de Déu i també la tebiesa, que porta a no voler estimar-lo seriosament amb tot el cor.

El segon manament

El segon manament del decàleg és: *No prendràs el nom de Déu en va*. Aquest manament mana honrar i respectar el nom de Déu (Cf. *Catecisme*, 2142), que no s'ha de pronunciar «si no és per beneir-lo, lloar-lo i glorificar-lo» (*Catecisme*, 2143). Altrament, l'home perd, en més o menys escala, el sentit de la realitat: oblida qui és Déu i qui és ell; i reincideix en la temptació de l'origen.

«El nom expressa l'essència, la identitat de la persona i el sentit de la seva vida. Déu té un nom. No és una força anònima» (*Catecisme*, 203). Tanmateix, Déu no pot ser inclòs pels conceptes humans, ni hi ha cap idea capaç de representar-lo, ni cap nom que pugui expressar exhaustivament l'essència divina. Déu és “Sant”, la qual cosa significa que és absolutament superior, que està per sobre de tota criatura, que és transcendent.

Malgrat tot, perquè el puguem invocar i adreçar-nos-hi personalment, en l'Antic Testament «Déu va revelar-se progressivament i amb diversos noms al seu poble» (*Catecisme*, 204). El nom que va manifestar a Moisès indica que Déu és l'Ésser per essència, que no ha rebut l'ésser de ningú i del qual tot procedeix: «Déu digué a Moisès: “Jo soc el qui soc”. I afegí: “Digues als israelites: ‘Jo soc’ [Jahvè: ‘Ell és’] m’envia a vosaltres” (...) Aquest és el meu nom per sempre més» (*Ex* 3, 14-15; Cf. *Catecisme*, 213). Per respecte a la santedat de Déu, el poble d'Israel no pronunciava el seu nom, sinó que el substituïa amb el títol “Senyor” (“Adonai”, en hebreu; “Kyrios”, en grec) (Cf. *Catecisme*, 209). Altres noms de Déu a l'Antic Testament són: “Elohim”, que és el plural majestàtic de ‘plenitud’ o ‘grandesa’; “El-Šaddai”, que significa ‘poderós’, ‘omnipotent’.

Al Nou Testament, Déu dona a conèixer el misteri de la seva vida íntima: que és un sol Déu en tres Persones: Pare, Fill i Esperit Sant. Jesucrist ens ensenya a adreçar-nos a Déu com a “Pare” (*Mt* 6.9): “Abbá” que és la manera familiar de dir Pare en hebreu (Cf. *Rm* 8, 15). Déu és Pare de Jesucrist i Pare nostre, tot i que no de la mateixa manera, perquè Ell és el Fill Unigènit i nosaltres fills per adopció. Però aquesta *adopció* peculiar ens fa veritablement fills (Cf. *1 Jn* 3, 1), germans de Jesucrist (*Rm* 8, 29), perquè l’Esperit Sant ha estat enviat als nostres cors i participem de la naturalesa divina (Cf. *Ga* 4, 6; *2 Pe* 1, 4). Som fills de Déu en Crist. En conseqüència, ens podem adreçar a Déu anomenant-lo amb veritat “Pare”, com aconsella sant Josepmaria: «Déu és un Pare ple de tendresa, d’amor infinit. Digues-li Pare molts cops el dia, i digues-li ara mateix —estant tot sol, en el teu cor — que l’estimes, que l’adores: que

sents l'orgull i la força d'ésser fill seu». ^[12]

En el Parenostre resem: “Santificat sigui el teu nom”. El terme “santificar” s’ha d’entendre. aquí, en el sentit de reconèixer el nom de Déu com a sant, tractar-lo d’una manera santa (Cf. *Catecisme*, 2807). És el que fem quan adorem, lloem o donem gràcies a Déu. Però les paraules “santificat sigui el teu nom” són també una de les peticions del Parenostre: quan les pronunciem demanem que el seu nom sigui santificat a través nostre, és a dir, que amb la nostra vida li fem goig i portem els altres a glorificar-lo (Cf. *Mt* 5, 16). «Depèn inseparablement de la nostra *vida* i de la nostra *pregària* que el seu nom sigui santificat entre les nacions» (*Catecisme*, 2814).

El respecte al nom de Déu reclama també respecte al nom de la

Santíssima Mare de Déu, dels Sants i de les realitats santes en què Déu és present d'una manera o una altra, sobretot a la Santíssima Eucaristia, veritable Presència de Jesucrist, Segona Persona de la Santíssima Trinitat, entre els homes.

El segon manament prohibeix tot ús inconvenient del nom de Déu (Cf. *Catecisme*, 2146), i en particular la *blasfèmia*, que «consisteix a dir contra Déu —interiorment o exteriorment— paraules d'odi, de retret, de desafiament (...). També és blasfematori recórrer al nom de Déu per cobrir pràctiques criminals, reduir pobles a l'esclavitud, torturar o matar. [...] La blasfèmia és contrària al respecte degut a Déu i al seu sant nom. És d'ella mateixa un pecat greu» (*Catecisme*, 2148).

També prohibeix jurar en fals (Cf. *Catecisme*, 2150). Jurar és posar Déu per testimoni del que s'afirma (per

exemple, per donar garantia d'una promesa o d'un testimoni). El jurament és lícit quan és necessari i es fa amb veritat i amb justícia: per exemple, en un judici o en assumir un càrrec (Cf. *Catecisme*, 2154). Fora d'això, el Senyor ensenya a no jurar: «digueu sí, quan és sí; no, quan és no» (*Mt* 5, 37; Cf. *Jm* 5, 12; *Catecisme*, 2153).

El nom del cristià

«L'home, el qual, a la terra, és la sola criatura que Déu ha volgut per si mateixa».^[13] No és “alguna cosa” sinó “algú”, una persona. «Només ell és cridat a participar, pel coneixement i l'amor, a la vida de Déu. Per aquest fi ha estat creat i aquesta és la raó fonamental de la seva dignitat» (*Catecisme*, 356). En el Baptisme, rep un nom que representa la seva singularitat irrepetible davant de Déu i davant dels altres (Cf. *Catecisme*, 2156, 2158). Batejar també

s'anomena "cristianitzar". Cristià, seguidor de Crist, és el nom propi de tot batejat: «fou a Antioquia on per primera vegada els deixebles [els que es convertien en ser evangelitzats] van rebre el nom de cristians» (Act 11, 26).

Déu anomena cadascú pel seu nom (Cf. 1 Sa 3, 4-10; Is 43, 1; Jn 10, 3; Act 9, 4). Estima cadascú personalment. De cadascú espera una resposta d'amor: «Estima el Senyor, el teu Déu, amb tot el cor, amb tota l'ànima, amb tot el pensament i amb totes les forces». Ningú ens pot substituir en aquesta resposta. Sant Josepmaria anima a meditar «amb calma aquella divina advertència, que omple l'ànima d'inquietud i, ensems, li duu sabors de bresca i de mel: *redemi te, et vocavi te nomine tuo: meus es tu* (Is 43, 1); t'he redimit i t'he cridat pel teu nom: ets meu! No robem a Déu el que és seu. Un Déu que ens ha estimat fins al punt de morir per nosaltres,

que ens ha escollit des de tota l'eternitat, abans de la creació del món, perquè siguem sants en la seva presència (Cf. *Ef* 1, 4)». ^[14]_____

Javier López / Jorge Miras

Bibliografia bàsica

— *Catecisme de l'Església Catòlica*, 2064-2132.

— *Catecisme de l'Església Catòlica*, 203-213; 2142-2195.

— Benet XVI-Joseph Ratzinger, *Jesús de Nazaret*, La Esfera de los Libros, Madrid, 2007, 176-180 (cap. 5, 2).

Lectures recomanades

— Benet XVI, *Deus caritas est*, 25.XII.2005, 1-18.

— Benet XVI, *Spe salvi*, 30.XI.2007.

— Francesc, *Lumen fidei*, 29.VI.2013.

— Sant Josepmaria, homilies *Vida de fe, L'esperança del cristià, Amb la força de l'amor*, a: *Amics de Déu*, 190-237.

— Sant Josepmaria, homilia *El tracte amb Déu*, a: *Amics de Déu*, 142-153.

.....

[1] Sant Josepmaria, *Camí*, 780.

[2] *Ibídem*, 815. Cf. *Ibídem*, 933.

[3] Sant Josepmaria, *És Crist que passa*, 87.

[4] Cf. Sant Josepmaria, *Camí*, 91.

[5] Sant Josepmaria, *Forja*, 263.

[6] Sant Josepmaria, *Camí*, 81.

[7] *Ibídem*, 541.

[8] *Ibídem*, 527. *Cf. Mt* 26, 6-13.

[9] Sant Josepmaria, *Forja*, 26.

[10] Sant Josepmaria, *És Crist que passa*, 36.

[11] Concili Vaticà II, *Gaudium et spes*, 24.

[12] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, 150.

[13] Concili Vaticà II, *Gaudium et spes*, 24.

[14] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, 312.

.....

pdf | document generat
automàticament des de [https://
dev.opusdei.org/ca/article/tema-28-
primer-i-segon-manaments/](https://dev.opusdei.org/ca/article/tema-28-primer-i-segon-manaments/)
(05/08/2025)